

УДК 374.7:351.741-051

© Танько А. В., 2025.

<https://orcid.org/0000-0001-8425-2202>

<https://doi.org/10.34142/23128046.2025.59.23>

А. В. Танько

ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД У ПРОЦЕСАХ САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СПІВРОБІТНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

У статті обґрунтовано діяльнісний підхід як методологічну основу професійного розвитку та самовдосконалення співробітників Національної поліції України. Аналіз філософських і психолого-педагогічних засад діяльнісного підходу дозволяє розглядати професійне навчання не як ізольований процес, а як невід'ємну складову практичної діяльності, важливими напрямками якої є її практико-орієнтованість, активна взаємодія, рефлексія, суб'єктність та внутрішня мотивація поліцейського.

Наголошено, що розвиток професійної компетентності сучасного співробітника Національної поліції можливий лише за умови цілеспрямованого особистісного зростання, активної практичної діяльності та системного аналізу власних дій. З огляду на це, особистісне самовдосконалення співробітника правоохоронних органів стає не додатковим, а центральним механізмом у його професійному зростанні. Особливої значущості при цьому набуває формування рефлексивної культури, здатності оцінювати власні рішення та вчинки, гнучкості мислення, адаптивності та постійне прагнення підвищувати якість фахової діяльності.

Висвітлено та схарактеризовано комплекс практичних шляхів професійного самовдосконалення поліцейських, на ґрунтуються на діяльнісному підході: практико-орієнтовані тренування і симуляції; розвиток рефлексивних механізмів; наставництво і взаємне навчання; індивідуалізація професійних траєкторій; систематичне оновлення правових та етичних знань; психологічна підтримка; використання цифрових технологій; формування культури професійної відповідальності. Реалізація цих напрямів діяльності уможливорює створення цілісної моделі професійного розвитку поліцейського, що охоплює когнітивний, діяльнісний, комунікативний та особистісний рівні компетентності.

Розглянуто й узагальнено результати зарубіжного досвіду підготовки співробітників правоохоронних органів (поліції Великої Британії, Франції та м. Нью-Йорк) на засадах діяльнісного підходу з метою виявлення та осмислення сучасних тенденцій підготовки кадрів поліції у демократичних державах, можливостей і перспектив його адаптації до національної системи підготовки поліцейських.

Результати дослідження доводять, що ефективність діяльності правоохоронних органів значною мірою залежить від рівня професійної зрілості та саморозвитку кожного співробітника правоохоронних органів. Діяльнісний підхід інтегрує процес самовдосконалення у повсякденну службу, роблячи його природним, системним та адаптивним до потреб сучасної поліцейської практики.

Ключові слова: діяльнісний підхід, самовдосконалення, професійна компетентність, професійна підготовка, працівники поліції.

Tanko A. V. An activity-based approach in the processes of self-improvement of the professional training of employees training of employees of the national police of Ukraine. The article substantiates the activity-based approach as a methodological foundation for the professional development and self-improvement of employees of the National Police of Ukraine. An analysis of the philosophical and psychological-pedagogical principles of the activity-based approach makes it possible to view professional training not as an isolated process, but as an integral component of practical activity, the key vectors of which include practice-oriented learning, active interaction, reflection, subjectivity, and the internal motivation of police officers.

It is emphasized that the development of professional competence of a modern police officer is possible only under conditions of purposeful personal growth, active practical engagement, and systematic analysis of one's own actions. Accordingly, personal self-improvement of law enforcement personnel becomes not an auxiliary but a central mechanism of their professional growth. Of particular importance in this context is the formation of a reflective culture, the ability to evaluate one's own decisions and actions, cognitive flexibility, adaptability, and a continuous aspiration to enhance the quality of professional performance.

The article highlights and characterizes a set of practical pathways for the professional self-improvement of police officers based on the activity-based approach, including: practice-oriented training and simulations; development of reflective mechanisms; mentoring and peer learning; individualization of professional development trajectories; systematic updating of legal and ethical knowledge; psychological support; the use of digital technologies; and the formation of a culture of professional responsibility. The implementation of these areas enables the creation of a holistic model of police professional development that encompasses cognitive, operational, communicative, and personal levels of competence.

The study also examines and generalizes the results of international experience in training law enforcement personnel (police forces of the United Kingdom, France, and New York City) based on the activity-based approach, with the aim of identifying and interpreting contemporary trends in police training in democratic states, as well as the possibilities and prospects for adapting such experience to the national system of police training.

The research findings demonstrate that the effectiveness of law enforcement agencies largely depends on the level of professional maturity and self-development

of each police officer. The activity-based approach integrates the process of self-improvement into everyday service, making it natural, systematic, and adaptive to the needs of modern policing practice.

Keywords: *activity-based approach, self-improvement, professional competence, professional training, police officers.*

Вступ. Сучасні трансформації та динамічні зміни в усіх сферах життя зумовлюють виникнення нових викликів перед системою забезпечення правопорядку в суспільстві. Розширення завдань поліції та необхідність запровадження гуманістичних принципів взаємодії з громадськістю вимагають пошуку ефективних методів професійного розвитку співробітників правоохоронних органів. У цих умовах проблема професійного самовдосконалення стає ключовим чинником готовності поліцейських до результативного виконання службових обов'язків, адаптації до нових реалій і підтримання високих стандартів професійної культури.

Реформування правоохоронної системи відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» зумовлює підвищення вимог до рівня професійної компетентності поліцейських та їх здатності до безперервного розвитку. Особливої актуальності це набуває в умовах воєнних викликів та євроінтеграційних процесів, що підсилює потребу в пошуку та застосуванні інноваційних підходів до професійної підготовки та посиленні складової самостійної і самоосвітньої діяльності працівників поліції.

Одним із таких підходів, що сприяють підвищенню ефективності професійного становлення поліцейського, є діяльнісний підхід, в умовах якого професійний розвиток розглядається як безперервний процес формування фахових компетентностей через активну практичну діяльність і набуття власного досвіду. Реалізація освітніх заходів у реальних умовах служби дозволяє перетворювати кожен аспект професійної діяльності на ресурс системного зростання.

Аналіз наукових джерел свідчить, що тематика професійної підготовки і саморозвитку працівників правоохоронної сфери перебуває у фокусі уваги багатьох дослідників. Серед праць вітчизняних учених можна виокремити такі, що присвячені засобам професійного самовдосконалення поліцейських (Ю. Бугаєвська, В. Вишківська, О. Голікова, В. Мирошніченко) (Buhaiivska, 2023; Vyshkivska, Holikova & Myroshnychenko 2023), закономірностям їхнього професійного становлення (Ю. Бережний, З. Кісіль), підготовці до взаємодії з громадськістю (К. Войтенко, А. Горбатюк, О. Стрельченко). Досліджуються також процеси самопроекування та самоздійснення в професійному розвитку поліцейського (Д. Швець) (Shvets, 2019).

Вагомий внесок у розвиток діяльнісного підходу в освіті зробили вітчизняні і зарубіжні класики педагогічної думки та сучасні українські дослідники (Дж. Брунер, І. Бех, О. Гречановська, Дж. Дьюї, І. Зязюн, В. Кіпатрик, І. Подласий, О. Пометун, К. Роджерс, Дж. Хопкінз та інші). У правничому дискурсі методологію діяльнісного підходу досліджували Є. Білозьоров, С. Гусаров, О. Старицька, Д. Тихомиров та інші вчені. Водночас науковці наголошують на необхідності переосмислення діяльнісного підходу в умовах сучасних суспільних трансформацій, що є особливо актуальним для сфери правоохоронної діяльності.

Отже, незважаючи на значний масив напрацювань, діяльнісний підхід як основа професійного самовдосконалення поліцейських опрацьований недостатньо, що визначає актуальність подальших наукових досліджень у цьому напрямі.

Мета та завдання. Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні та розкритті сутності діяльнісного підходу в контексті професійного самовдосконалення працівників правоохоронних органів, визначенні його потенціалу, практичних механізмів та шляхів упровадження в сучасну систему фахової підготовки для підвищення якості професійної компетентності поліцейських.

Методи дослідження. У межах дослідження було застосовано комплекс загальнонаукових методів, що забезпечило всебічний аналіз проблеми використання діяльнісного підходу в професійному самовдосконаленні працівників поліції. Зокрема, використані аналіз і синтез, порівняння і узагальнення наукових джерел для визначення ступеня розробленості зазначеної проблеми та уточнення ключових понять, а також контент-аналіз спеціальної літератури, узагальнення і систематизація практичного досвіду роботи працівників правоохоронних органів щодо організації самопідготовки і професійного зростання.

Результати. Професійна діяльність працівників правоохоронних органів має складний, соціально значущий характер, що висуває до фахівця високі вимоги. Правоохоронець діє в умовах постійної змінності, ризику, тиску обставин і часових обмежень, високої відповідальності за ухвалені рішення. На відміну від представників інших професій, робота поліцейського майже завжди пов'язана з необхідністю швидкого реагування, здатністю оцінювати ситуацію комплексно, прогнозувати її можливі наслідки. Важливого значення набуває взаємодія з різними групами населення, зокрема з людьми в стресових або конфліктних станах, що вимагає психологічної витримки та професійної етики, високого рівня комунікативних навичок.

Практичне дослідження Д. Швеця (Shvets, 2019, р. 2) показало, що з часом у багатьох поліцейських знижується здатність до активного виконання обов'язків і рефлексії; збільшується негативна реакція на невдачі, виникають труднощі при вирішенні складних ситуацій, що загалом призводить до зниження їхньої професійної стійкості. Значна стресогенність, високі психофізичні навантаження та ризик для життя, специфічні для службової діяльності працівників правоохоронних органів, дозволяють характеризувати її як одну з найбільш складних видів професійної діяльності, що водночас вимагає постійного перегляду науково-практичних підходів до її здійснення.

Ураховуючи це, традиційні, переважно знаннєві моделі підготовки і підвищення кваліфікації правоохоронців, виявляються недостатніми для розвитку у них особистісних якостей та формування практичних навичок, необхідних для виконання складних службових завдань. Їх має доповнювати впровадження новітніх технологій, що передбачають активну, практично орієнтовану та самокеровану діяльність. Саме за таких обставин діяльнісний підхід є надзвичайно важливим: він ґрунтується на міждисциплінарних філософських, психологічних та педагогічних концепціях, що розкривають розвиток особистості через діяльність, а ключовою його ідеєю є те, що професійний розвиток здійснюється лише в процесі активної діяльності, яка передбачає набуття умінь і навичок на практиці.

Відтак, діяльнісний підхід є основою організації фахової підготовки, що уможлиблює перетворення освітніх процесів на цілісну систему діяльності, спрямовану на розвиток професійних компетентностей, практичних умінь, навичок саморегуляції та самоконтролю поліцейських.

У науковому контексті дослідники студіюють діяльнісний підхід крізь призму різноманіття способів пізнання людиною світу й проявів активностей у ньому. Такий підхід є універсальним інструментом для осмислення ключових складників людської діяльності відповідно до потреб та мети існування людини (Tykhomyrov & Starytska, 2023).

Ключовою ідеєю діялісного підходу є те, що особистісний та професійний розвиток може ефективно здійснюватися лише в процесі активної діяльності, яка передбачає розвиток умінь і навичок особистості на практиці. Ю. Зубцова (Zubtsova, 2022, р. 30) наголошує, що саме діяльність є рушійною силою розвитку суспільства загалом й особистості зокрема. На основі аналізу значного кола наукових джерел, присвячених вивченню діяльності, авторка надає узагальнювальне визначення цього поняття, студіюючи його як активне і творче ставлення особистості до навколишнього світу й до себе з метою перетворення до найкращого. Дослідження науковців щодо сутності поняття

діяльності стало основою для впровадження діяльнісного підходу в освітні процеси.

Аналіз наукової літератури показує, що діяльнісний підхід у професійній освіті сформувався як відповідь на потребу розглядати освіту та професійний розвиток не як процес пасивного засвоєння інформації, а як активну, творчу та цілеспрямовану діяльність особистості. В його основі лежить ідея про те, що знання не можуть бути передані механічно, вони засвоюються тільки тоді, коли стають результатом власної практики, власних зусиль і власного досвіду суб'єкта. Саме тому діяльнісний підхід є надзвичайно важливим у процесі професійної підготовки правоохоронців, чия компетентність і здатність діяти в складних ситуаціях нерозривно пов'язана з вміннями застосовувати фахові знання в реальних умовах служби. Він дозволяє розглядати процес професійної підготовки як організовану систему дій, спрямованих на розвиток професійних компетентностей, практичних умінь, навичок саморегуляції і самоконтролю працівників правоохоронних органів. Особливої значущості діяльнісний підхід набуває в процесах їх самовдосконалення, що визначають рівень професійної мобільності, готовність до дій у критичних ситуаціях, здатність до ефективного ухвалення рішень.

Дослідники (Л. Московець, С. Барда, 2024) (Moskovets & Varda, 2024) наголошують, що формування особистості ґрунтується на активному процесі пізнання, у межах якого людина виступає суб'єктом власної життєдіяльності та виявляє здатність до особистісного розвитку. Відповідно, у контексті діяльнісного підходу акцент робиться на становленні такого суб'єкта, який уміє визначати цілі, планувати шляхи їх досягнення, організовувати й контролювати виконання завдань, оцінювати отримані результати, брати за них відповідальність і здійснювати рефлексивний аналіз.

Таким чином діяльнісний підхід акцентує увагу на активній, усвідомленій, цілеспрямованій діяльності працівника, який оволодіває професійними вміннями, навичками, стратегіями поведінки та механізми саморефлексії шляхом постійного практичного застосування здобутих компетентностей. За таких умов професійне самовдосконалення стає не зовнішньо регламентованим процесом, а внутрішньою потребою особистості, що забезпечує стійку професійну ідентичність, ефективне виконання службових завдань та адаптацію до нових професійних викликів.

Саме в межах діяльнісної парадигми стає очевидним, що професійний розвиток фахівця не може обмежуватися лише зовнішньо організованими формами навчання, оскільки його підґрунтям є внутрішня активність особистості, її здатність самостійно ініціювати, спрямовувати та структурно вибудовувати процес підвищення власної професійної компетентності. Такий

підхід забезпечує можливість розглядати самовдосконалення як закономірний і необхідний компонент професійної діяльності правоохоронця, нерозривно пов'язаний із її змістом, структурою та динамікою.

У фаховій діяльності самовдосконалення є ключовою умовою професійної придатності, оскільки основою цього процесу є внутрішні мотивувальні сили, які спрямовують особистість на активну діяльність (Hryshchenko, 2019). Як наголошує В. Ковальчук (Kovalchuk, 2011), становлення справжнього фахівця триває впродовж усього життя. Разом із цим сьогодні суспільні зміни набувають такої швидкості й масштабності, що вимагають від професіонала здатності передбачати можливі ситуації та адекватно реагувати на виклики. При цьому процес самовдосконалення визначається передусім змістом і характером професійної діяльності працівника та постає як цілісна система процесів і засобів, спрямованих на якісні зміни особистості. З огляду на це твердження, специфіка професійної діяльності працівників правоохоронних органів має передбачати розробку комплексу вимог до їх самовдосконалення, що охоплюють когнітивний, діяльнісний, особистісний та морально-етичний рівні.

У науковій літературі (Buhaievskaya, 2023; Vyshkivskaya, Holikova & Myroshnychenko, 2023) самовдосконалення традиційно розглядається як процес свідомого та цілеспрямованого розвитку особистості, спрямованого на підвищення її професійної, інтелектуальної, моральної та психологічної компетентності. Дослідники зауважують, що самовдосконалення тісно пов'язано з такими поняттями, як саморозвиток, самоосвіта, самопізнання, особистісне зростання, а також із поняттями постійного навчання і рефлексійної практики. Ці терміни близькі за значенням і часто в науковому контексті використовуються як взаємопов'язані.

Загалом вони утворюють сферу понять, завдяки яким можна схарактеризувати різні аспекти самовдосконалення. Так, саморозвиток акцентує увагу на внутрішній активності особистості у формуванні власних здібностей, мотивації та навичок. Суттєвим проявом саморозвитку є усвідомлена і цілеспрямована трансформація власної особистості, яка є внутрішнім механізмом індивідуально-особистісного становлення (Kovalchuk, 2011, p. 11).

Самовдосконалення, як зазначає Д. Швець, як у професійній сфері, так і в загальному культурному розвитку неможливе без самоосвіти. Самоосвіта передусім охоплює заповнення прогалин, що виникли під час здобуття базових знань, засвоєння нової інформації та професійних стандартів, а також розкриття власного творчого потенціалу. Це багатогранне явище, яке, з одного боку, є невід'ємним елементом професійної підготовки правоохоронця, а з іншого –

розглядається як особистісний розвиток, що ґрунтується на чітко визначених цілях як загального, так і професійного росту фахівця (Shvets, 2019, р. 20).

Узагальнюючи викладене, діяльнісний підхід у підготовці правоохоронців доцільно трактувати як цілісний та інтегрований процес, у якому безперервне навчання органічно поєднується з професійними діями. Така взаємопов'язаність забезпечується практичними механізмами професійного самовдосконалення правоохоронців, що дозволяють не лише опанувати нові знання та навички, а й безпосередньо інтегрувати їх у службову діяльність. Саме завдяки цьому підходу підготовка поліцейських набуває динамічного, адаптивного й результативного характеру, відповідаючи вимогам сьогодення до професійної компетентності та ефективності правоохоронної служби.

Наголосимо, що в сучасних умовах реформування сектору безпеки особливої ваги набуває пошук дієвих механізмів і шляхів професійного самовдосконалення працівників правоохоронних органів, здатних забезпечити високу якість виконання службових завдань і підвищити ефективність системи професійної підготовки загалом.

Так, важливим практичним механізмом професійного зростання поліцейських є впровадження тренінгових програм, побудованих на теорії когнітивного навантаження. Дослідження підтверджують, що оптимізовані умови сприймання інформації та поетапне ускладнення освітнього науково-практичного матеріалу сприяють ефективнішому формуванню навичок і кращому перенесенню їх у реальні умови служби. Саме тому комп'ютерні симуляції, сценарні вправи та практикоорієнтовані тренування стали інструментами розвитку оперативного мислення, навичок ухвалення рішень та комунікативної взаємодії (Kovach, 2023). Цей механізм дає змогу поліцейському відпрацьовувати професійні дії в безпечних умовах, підвищуючи якість реагування в стресових ситуаціях.

Рефлексивний аналіз продуктивності власної професійної діяльності є фундаментальним механізмом розвитку компетентностей працівників поліції. Науковці підкреслюють, що вміння критично оцінювати власні рішення та дії, помічати помилки та аналізувати їх наслідки формує здатність до професійного зростання та відповідального виконання службових завдань (Staller & Körner, 2022). Рефлексивні щоденники, менторингові бесіди, групові розбори інцидентів є нагальними практиками, що допомагають поліцейському посилювати самоконтроль, удосконалювати емоційну регуляцію та формувати етичну поведінку. Таким чином, рефлексія є не теоретичною категорією, а дієвим механізмом самовдосконалення.

Розвиток внутрішньої мотивації та ціннісних орієнтацій поліцейських – це сучасний механізм професійного становлення, що визначає рівень залученості,

відповідальності та стресостійкості фахівця. Дослідники зазначають, що працівники поліції орієнтуються як на альтруїстичні мотиви (служіння, захист), так і на прагматичні (стабільність, кар'єра), і саме збалансування цих мотивів визначає якість професійної діяльності (Elntib & Milincic, 2021). Розвинута мотиваційно-ціннісна сфера дозволяє працівникові не лише виконувати службові дії, а й усвідомлювати їх смисл, що є суттєвою умовою довготривалого професійного самовдосконалення.

Практичні шляхи упровадження діяльнісного підходу в процес самовдосконалення працівників поліції полягають у застосуванні управлінських та методичних технологій, спрямованих на комплексний розвиток когнітивних, комунікативних, регулятивних і поведінково-діяльнісних умінь. Тематичні тренінгові блоки, наставництво, індивідуалізовані програми підготовки та симуляційне моделювання створюють умови для цілісного професійного становлення. Цей шлях забезпечує системне формування професійної культури відповідальності, адаптивності та автономії поліцейського.

Дослідження засвідчують, що ефективність роботи правоохоронця значною мірою залежить від його здатності до постійного професійного й особистісного зростання, що має стати органічним складником службової діяльності (Mugford, Corey & Bennell, 2013). Безперервне вдосконалення навичок, участь у тренінгах, самоосвітні практики та зворотний зв'язок із колегами створюють динамічне середовище розвитку. Це не просто «додаток» до підготовки, а ключовий механізм, що визначає професійну зрілість, відповідальність і стійкість фахівця.

Отже, діяльнісний підхід у підготовці працівників поліції реалізується через систему взаємопов'язаних механізмів – когнітивного моделювання, рефлексії, мотиваційно-ціннісного розвитку, управлінсько-методичного забезпечення та безперервного саморозвитку. Їх комплексне впровадження перетворює навчання на динамічний процес професійного зростання, у якому отримані знання безпосередньо інтегруються в практичну діяльність і забезпечують підвищення ефективності правоохоронної служби.

Обговорення. У реаліях змінного оперативного середовища, високого рівня стресу, необхідності дотримання правових норм і швидкого реагування на кризові ситуації співробітники Національної поліції повинні не лише володіти певним набором компетентностей, а й постійно оновлювати й розвивати їх. Саме професійне самовдосконалення, як внутрішня потреба, особистісна позиція та цілеспрямований процес фахового зростання, стає основою формування зрілого, відповідального та етично вмотивованого правоохоронця.

Діяльнісний підхід визначається низкою положень, які задають загальну логіку професійної освіти. Їх реалізація забезпечує засвоєння знань, формування професійної ідентичності, здатності до дії, готовності до відповідальних рішень, тобто рис, надзвичайно важливих для співробітників правоохоронних органів. Проблематика професійної їхньої підготовки в сучасних умовах постійно привертає увагу науковців, освітян і практиків, адже якість фахової готовності до практичної діяльності сучасних поліцейських безпосередньо впливає на рівень суспільної безпеки, довіру громадян і результативність функціонування правоохоронної системи. Сьогодні зросла потреба у формуванні активного, самостійного, відповідального правоохоронця, нові стандарти поліцейської діяльності передбачають здатність діяти швидко, професійно та етично в умовах невизначеності.

Згідно з сучасними дослідженнями, діяльнісний підхід є «універсальним інструментом» для вивчення будь-якого виду людської активності, зокрема професійної діяльності співробітників Національної поліції. Д. Тихомиров і О. Старицька наголошують, що застосування діяльнісного підходу дозволяє цілісно осмислити структуру поліцейської праці та виявити причинно-наслідкові зв'язки між окремими її елементами (Tykhomyrov & Starytska, 2023). Практично це означає, що освітні програми для правоохоронців орієнтуються не лише на передачу знань, а на розвиток умінь діяти в конкретних професійних ситуаціях із урахуванням соціального і правового контексту.

Сучасні методи підготовки поліцейських активно залучають сценарні тренінги, рольові ігри та технічні симуляції. Огляд 35 досліджень (2014-2024), здійснений австралійськими вченими, показав, що такі симуляції найчастіше спрямовані на опанування тактичних і процедурних навичок, формування умінь ухвалювати рішення в стресових ситуаціях, проведення деескалації конфліктів та управління надзвичайними подіями. Автори P. See, A. Davies відзначають: «симуляційне навчання ... найактивніше використовується для відпрацювання щоденних операційних навичок, процесу прийняття рішень та навичок деескалації» (See & Davies, 2024). У багатьох програмах тренінгів у реальному часі задіюють професійних рольових гравців (акторів), які імітують скриньку заручників, сцени насильства або психічні кризи. За словами дослідників систематичних оглядів, залучення «живих» сценаріїв з рольовими акторами підвищує реалістичність навчання та дозволяє представникам правоохоронних органів відпрацьовувати переговори й реакції в безпечному середовищі. Такі тренінги сприяють покращенню як когнітивних, так і практичних навичок, забезпечуючи швидкий зворотній зв'язок через аналіз дій (debriefing) після кожного сценарію.

Ключовим компонентом підготовки поліцейських визнаються рефлексивні практики та наставництво. Рефлексивна практика, або цілеспрямоване осмислення власного досвіду, стимулює підвищення самосвідомості, емоційного інтелекту та якості ухвалення рішень. Наприклад, матеріали Коледжу поліції Великої Британії відзначають, що регулярна рефлексія дозволяє офіцерам ефективніше аналізувати помилки, налагоджувати стосунки в команді та краще справлятися зі стресом (College of Policing, 2020).

У дослідженнях також наголошують на ролі наставництва (mentoring) як невід'ємного інструменту розвитку кадрів. Аналіз практик Нью-Йоркської поліції показав, що менторські стосунки (досвідчений старший – молодший стажер) «широко визнані як вирішальні для професійного розвитку», причому в поліцейській сфері їхня цінність особливо велика (Ko & Zhao, 2021). Старші офіцери передають меншим свій досвід, допомагають адаптуватися до організації й підвищують компетентність новачків. Групові навчальні формати (семінари, практикуми, спільні розбори випадків) створюють можливості для взаємного навчання, коучингу та формування професійних спільнот практики.

Сучасна поліцейська освіта прагне персоналізувати навчальні траєкторії. Дослідження мотивації курсантів у Франції виявили, що протягом програми підготовки формуються різні мотиваційні траєкторії: група з високою внутрішньою мотивацією демонструє найвищі показники ефективності та позитивних емоцій (Gillet & Morin, 2018). Це зумовлює доцільність диференційованого підходу, що передбачає врахування інтересів і сильних сторін слухачів у процесі формування навчальних планів та вибору професійно спрямованих спецкурсів або проєктів.

Формуванню персональних освітніх траєкторій сприяють супервізія та кар'єрне консультування, індивідуальні плани розвитку та регулярні атестації компетентностей. Такий індивідуальний підхід підвищує мотивацію до навчання та закріплення нових знань у практиці, адже за результатами досліджень більше зацікавлені у навчанні курсанти мають вищі результати роботи в поліції (Gillet & Morin, 2018).

Працівники правоохоронних органів зобов'язані постійно оновлювати правові знання та поглиблювати етичні компетенції. Новели законодавства, зміни в процедурах та стандартах вимагають підвищення їхньої кваліфікації протягом професійного життя. Знання норм кримінального, адміністративного й інших галузей права є основою законної та професійної діяльності. Одночасно важливо виховувати етичні орієнтації: численні дослідження показують, що систематичне вивчення етичних принципів та вирішення етичних дилем у тренінгах покращує ухвалення рішень офіцерами й знижує ризик зловживань повноваженнями. Навчальні програми акцентують увагу на

кейсах зі складними етичними виборами та передбачають обговорення моральних аспектів правоохоронної роботи, що формує професійну чесність і відповідальність.

Поліцейську службу характеризують постійне психоемоційне навантаження й непередбачувані ситуації. За даними систематичного огляду, правоохоронці часто стикаються з травмуючими подіями, що призводить до професійного вигорання, тривожності та посттравматичного стресу (Hemming & Miller, 2023). Тому сьогодні великий акцент роблять на розвитку психологічної стійкості (resilience). Провайдери тренінгів вводять курси з управління стресом, емоційної регуляції та практик уважності (mindfulness). Дослідження показують, що програми з розвитку стійкості, які містять психоосвіту, симуляційні вправи та групові дебрифінги, зазвичай демонструють позитивний ефект: учасники краще справляються зі стресом і підвищують якість ухвалення рішень.

Зокрема, значна частина освітніх програм передбачає обговорення змодельованих сценаріїв різноманітних ситуацій, які можуть виникати в процесі професійної діяльності (debriefing). Застосування дебрифінгу в невимушеному груповому форматі також виконує функцію психологічної підтримки, сприяючи зниженню емоційної напруги після пережитих критичних інцидентів. Загалом акцент на розвитку навичок саморегуляції та стресменеджменту забезпечує здатність поліцейських ефективно керувати власними емоціями й ухвалювати виважені рішення в особливо складних ситуаціях.

Сучасні технології суттєво розширюють можливості підготовки поліцейських. Віртуальна реальність (VR) та інші симуляційні платформи дозволяють відпрацьовувати кризові сценарії в безпечному середовищі. Наприклад, дослідження J. Muñoz (Muñoz & et al., 2024) показало, що повнотілесна VR-симуляція кризових інцидентів викликає значимі фізіологічні реакції стресу в офіцерів (підвищення ЧСС, зміна вегетативної активності) і водночас позитивно оцінюється користувачами, підтверджуючи ефективність VR для тренування навичок деескалації. Електронні курси та мобільні платформи дозволяють гнучко оновлювати знання з нових правових норм і процедур у будь-який час. Електронні портфоліо (цифрові досьє досягнень) допомагають офіцерам систематизувати пройдені тренінги, відслідковувати прогрес у набутті компетентностей та планувати подальше навчання. Так, сучасні цифрові інструменти підтримують неперервний професійний розвиток, забезпечують доступ до персоналізованих освітніх траєкторій, дозволяють відпрацьовувати практичні навички в реалістичних умовах і фіксувати результати навчання для подальшої рефлексії.

Висновки. Проведене дослідження засвідчує, що комплексний характер службової діяльності працівників правоохоронних органів і підвищені вимоги до якості поліцейських послуг об'єктивно зумовлюють потребу в безперервному професійному самовдосконаленні. У сучасних умовах трансформації суспільних відносин та виникнення нових викликів сьогодення традиційні форми навчання стають недостатніми. Це вимагає застосування нових методологічних підходів, що забезпечують практичну спрямованість, гнучкість та інтеграцію підготовки зі службовою діяльністю.

Запропоновані в роботі шляхи самовдосконалення формують комплексну діяльнісну модель розвитку поліцейського, яка містить індивідуальні траєкторії розвитку, особистісне зростання, рефлексію, психологічну підтримку, колективне навчання та практичну діяльність. Застосування такої моделі забезпечує не лише підвищення професійної компетентності, а й розвиток особистісних якостей, необхідних для ефективної й етичної служби. Загалом це сприяє зростанню ефективності діяльності правоохоронних органів та рівня безпеки й стабільності в державі.

Напрями подальших досліджень можуть охоплювати розробку цифрових інструментів підтримки професійного самовдосконалення та програм психологічної підтримки поліцейських.

ЛІТЕРАТУРА:

- Бугаєвська Ю. Засоби професійного самовиховання і самовдосконалення. *InterConf*. 2023. № 39 (179). С. 170–175. DOI: <https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.11.2023.018>
- Вишківська В., Голікова О., Мирошніченко В. Професійне самовдосконалення фахівця в умовах трансформації освітнього середовища. *Молодь і ринок*. 2023. № 2/210. С. 89–94. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.275469>
- Грищенко С. В. Самовдосконалення особистості: монографія. Чернігів: НУЧК імені Т. Г. Шевченка, 2019. 188 с. URL: <https://epub.chnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6672/1/%D0%A1%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96.pdf>
- Закон України «Про Національну поліцію». *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2015. № 40-41. Ст. 379 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
- Зубцова Ю. Є. Генеза методології діяльнісного підходу в освіті. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 48. Т. 1. С. 27-31. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/48.1.5>
- Ковач О.В. Особливості застосування тренінгових технологій як засобу оптимізації легітимізованої агресії поліцейських. *Наукові перспективи*. 2023. №11(41). С. 1245–1259. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-11\(41\)-1245-1259](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-11(41)-1245-1259)
- Московець Л. П., Барда С. І. Аналіз результатів упровадження освітньої компоненти «діяльнісний підхід у початковій школі» в процесі підготовки майбутніх учителів. *Імідж сучасного педагога*. 2024. № 6 (219). С. 39–43. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-6\(219\)-39-43](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-6(219)-39-43)

- Професійний саморозвиток майбутнього фахівця: Монографія / За ред. В. А. Ковальчук. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 204 с. URL: https://eprints.zu.edu.ua/12996/1/Konovalchuk_monografiya.pdf
- Тихомиров Д., Старицька О. Роль діяльнісного підходу у дослідженнях діяльності поліції. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 8(14). С. 651–660. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-8\(14\)-651-660](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-8(14)-651-660)
- Швец Д.В. Формування особистості поліцейського в умовах фахової підготовки та професійної діяльності: правові та психологічні аспекти : автореф..... дис..... д-ра юрид. аук. 19.00.06. Київ, 2019. 43 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b6c75d80-e12c-46f6-a0a5-96b8be6cf890/content>
- College of Policing. Resources for reflective practice. 2020. URL: : https://assets.college.police.uk/s3fs-public/2020-11/Resources_for_reflective_practice_v1_0.pdf
- Eltib S., Milincic D. Motivations for Becoming a Police Officer: A Global Snapshot. *Journal of Police and Criminal Psychology*. 2021. 36(3). P. 211–219. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11896-020-09396-w>.
- Gillet N., Morin A. J. S. Self-determination trajectories during police officers' vocational training program: A growth mixture analysis. *Journal of Vocational Behavior*, 2018. № 104. P. 1-13. URL: https://selfdeterminationtheory.org/wp-content/uploads/2019/06/2018_GilletMorin_JVocBehav.pdf
- Hemming L., Miller J. Resilience training programs with police forces: A systematic review. *Journal of Police and Criminal Psychology*. 2023. № 38. P. 512–530. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11896-023-09633-y>
- Ko M., Zhao J. Patterns of informal mentorship in policing: A case study. *Social Science Research*, 2021. URL: : <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0047235225001771>
- Mugford R., Corey S., Bennell C. Improving police training from a cognitive load perspective. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*. 2013. Vol. 36. No. 2. PP. 312–337. DOI: <https://doi.org/10.1108/13639511311329723>
- Muñoz J. J., et al. Psychophysiological insights and user perspectives: Enhancing police de-escalation skills through full-body VR training. *Frontiers in Psychology*. 2024. № 15. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1390677>
- See P. J., Davies A. How far have we advanced in simulation-based training for policing and law enforcement? A literature review 2014–24. *Policing: A Journal of Policy and Practice*. Advance access publication 16.11.2024. DOI: <https://doi.org/10.1093/police/paae116>
- Staller M.S., Körner S. A case example of teaching reflective policing to police students. *Teaching Public Administration*. 2022. DOI: <https://doi.org/10.1177/01447394211067109>

REFERENCES:

- Buhaievskaya, Yu. (2023). Zasoby profesiinoho samovykhovannia i samovdoskonalennia. [Means of professional self-education and self-improvement]. *InterConf*. № 39(179). S. 170–175. DOI: <https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.11.2023.018> (in Ukrainian).
- Vyshkivskaya, V., Holikova, O. & Myroshnychenko, V. (2023). Profesiine samovdoskonalennia fakhivtsia v umovakh transformatsii osvithnoho seredovyscha. [Professional self-improvement of specialists in the context of educational environment transformation]. *Molod i rynek*. № 2/210. S. 89–94. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.275469> (in Ukrainian).
- Hryshchenko, S. V. (2019). Samovdoskonalennia osobystosti [Self-improvement]: monohrafiia. Chernihiv: NUChK imeni T. H. Shevchenka, 188 s. URL: <https://epub.chnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6672/1/%D0%A1%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0>

- [%B1%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96.pdf](#) (in Ukrainian).
- Zakon Ukrainy «Pro Natsionalnu politsiiu». (2015). [Law of Ukraine ‘On the National Police’]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR)*. № 40-41. St. 379 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (in Ukrainian).
- Zubtsova, Yu. Ye. (2022). Heneza metodolohii diialnisnoho pidkходу v osviti. [The genesis of the activity approach methodology in education]. *Innovatsiina pedahohika*. Vyp. 48. T. 1. S. 27-31. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/48.1.5> (in Ukrainian).
- Kovach, O.V. (2023). Osoblyvosti zastosuvannya treninhovykh tekhnolohii yak zasobu optymizatsii lehytmizovanoi ahresii politseiskykh. [Features of the application of training technologies as a means of optimising legitimised aggression by police officers]. *Naukovi perspektyvy*. №11(41). S. 1245–1259. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-11\(41\)-1245-1259](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-11(41)-1245-1259) (in Ukrainian).
- Moskovets, L. P. & Barda, S. I. (2024). Analiz rezultativ uprovdzhennia osvitnoi komponenty «diialnisnyi pidkhid u pochatkovii shkoli» v protsesi pidhotovky maibutnykh uchyteliv. [Analysis of the results of implementing the educational component ‘activity-based approach in primary school’ in the process of training future teachers]. *Imidzh suchasnoho pedahoha*. № 6 (219). S. 39–43. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-6\(219\)-39-43](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-6(219)-39-43) (in Ukrainian).
- Kovalchuk, V. A. (2011). Profesiinyi samorozvytok maibutnoho fakhivtsia [Professional self-development of future specialists]: Monohrafiia. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka. 204 s. URL: https://eprints.zu.edu.ua/12996/1/Konovalchuk_monografiya.pdf (in Ukrainian).
- Tykhomyrov, D. & Starytska, O. (2023). Rol diialnisnoho pidkходу u doslidzhenniakh diialnosti politsii. [The role of the activity approach in police activity research]. *Aktualni pytannia u suchasni nauksi*. № 8(14). S. 651–660. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-8\(14\)-651-660](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-8(14)-651-660) (in Ukrainian).
- Shvets, D. V. (2019). Formuvannia osobystosti politseiskoho v umovakh fakhovoi pidhotovky ta profesiinoy diialnosti: pravovi ta psykholohichni aspekty [The formation of a police officer's personality in the context of professional training and professional activity: legal and psychological aspects]: avtoref..... dys..... d-ra yuryd. auk. 19.00.06. Kyiv. 43 s. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b6c75d80-e12c-46f6-a0a5-96b8be6cf890/content> (in Ukrainian).
- College of Policing. Resources for reflective practice. (2020). URL: https://assets.college.police.uk/s3fs-public/2020-11/Resources_for_reflective_practice_v1_0.pdf
- Elntib, S. & Milincic, D. (2021). Motivations for Becoming a Police Officer: A Global Snapshot. *Journal of Police and Criminal Psychology*. 36(3). P. 211–219. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11896-020-09396-w>.
- Gillet, N. & Morin, A. J. S. (2018). Self-determination trajectories during police officers' vocational training program: A growth mixture analysis. *Journal of Vocational Behavior*. № 104. P. 1-13. URL: https://selfdeterminationtheory.org/wp-content/uploads/2019/06/2018_GilletMorin_JVocBehav.pdf
- Hemming, L. & Miller, J. (2023). Resilience training programs with police forces: A systematic review. *Journal of Police and Criminal Psychology*. № 38. P. 512–530. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11896-023-09633-y>
- Ko, M. & Zhao, J. (2021). Patterns of informal mentorship in policing: A case study. *Social Science Research*. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0047235225001771>
- Mugford, R., Corey, S. & Bennell, C. (2013) Improving police training from a cognitive load perspective. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*. Vol. 36. No. 2. PP .312–337. DOI: <https://doi.org/10.1108/13639511311329723>

- Muñoz, J. J. & et al. (2024). Psychophysiological insights and user perspectives: Enhancing police de-escalation skills through full-body VR training. *Frontiers in Psychology*. № 15. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1390677>
- See, P. J. & Davies, A. (2024). How far have we advanced in simulation-based training for policing and law enforcement? A literature review 2014–24. *Policing: A Journal of Policy and Practice*. DOI: <https://doi.org/10.1093/police/paae116>
- Staller, M. S. & Körner, S. (2022). A case example of teaching reflective policing to police students. *Teaching Public Administration*. DOI: <https://doi.org/10.1177/01447394211067109>
-

Інформація про автора:

Танько Андрій Валерійович:

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8425-2202>; кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики викладання суспільно-правових дисциплін, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, вул. Алчевських, 29, м. Харків, Україна, 61002
e-mail: Tanko0300gmail.com

Information about the author:

Tanko Andrii Valeriiovych

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8425-2202>; PhD in Law, Associate Professor, Department of Theory and Methodology of Teaching Social and Legal Disciplines, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Alchevskikh Str., 29, Kharkiv, Ukraine 61002
e-mail: Tanko0300gmail.com

Цитуйте цю статтю як: Танько А. В. Діяльнісний підхід у процесі самовдосконалення професійної підготовки співробітників Національної поліції України. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2025. № 59. С. 310-325.

DOI: <https://doi.org/10.34142/23128046.2025.59.23>

Дата надходження статті до редакції: 08.10.2025
Стаття прийнята до друку: 22.10.2025